

Αρχές της νεότερης γλωσσολογίας

- A.** Η γλωσσολογία είναι περιγραφική, όχι ρυθμιστική (κανονιστική) επιστήμη
- Ο/η γλωσσολόγος ενδιαφέρεται για όλες τις γλώσσες («ποικιλίες»)
 - Δεν υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες, φτωχές και πλούσιες γλώσσες
 - Ο/η γλωσσολόγος αποφεύγει τον αξιολογικό χαρακτηρισμό των δεδομένων που εξετάζει, αλλά λαμβάνει υπόψη τους τις αξιολογήσεις των άλλων
 - Σωστό-λάθος; Κατάλληλο-ακατάλληλο; Γλωσσικές μεταβλητές
- A'.** Πλήρης και ανεπιφύλακτη αποδοχή της γλωσσικής ποικιλότητας

Φτωχές γλώσσες;

Οι γλώσσες **pidgin** είναι βοηθητικοί γλωσσικοί κώδικες που μιλιούνται από ανθρώπους που δεν έχουν κοινή γλώσσα, κυρίως για εμπορικές συναλλαγές. Χαρακτηρίζονται από απλουστευμένη γραμματική και περιορισμένο λεξιλόγιο. Παραδείγματα από Tok Pisin (Παπούα, Νέα Γουινέα):

pul bilong kanu	‘κουπί’	[kanu = ‘κανό’]
pul bilong pisin	‘φτερό’	[pisin = ‘πουλί’]
pul bilong pis	‘πτερύγιο’	[pis = ‘ψάρι’]

Οι γλώσσες pidgin εξελίσσονται σε **κρεολές** (= γλώσσες pidgin που έχουν αποκτήσει «φυσικούς», μητροδιδάκτους ομιλητές). Στάδια κρεολοποίησης (Tok Pisin):

baimbai yu go (< αγγλ. by and by) → bambai yu go → bai yu go → yu bai go → yu bəgo

Σχολιάστε το σύστημα αριθμών στην Tok Pisin: mi (ενικός: εγώ), mitupela (δυαδικός: αυτός/ή κι εγώ), mitripela (τριάδικός: αυτοί οι δύο και εγώ), mipela (πληθυντικός: όλοι αυτοί και εγώ) [pela/pla < αγγλ. fellow].

B. Προτεραιότητα του προφορικού λόγου έναντι του γραπτού

- Φυλογενετική προτεραιότητα
 - Οντογενετική προτεραιότητα
 - Γνωστική-μαθησιακή προτεραιότητα
 - Δομική προτεραιότητα
-
- Λειτουργική προτεραιότητα του γραπτού λόγου (;)
 - Σημασία του γραπτού λόγου στην τυποποίηση γλωσσών. Ο γραπτός λόγος ως πρότυπο

Γ. Προτεραιότητα της συγχρονικής περιγραφής έναντι της διαχρονικής

- Η ιστορική περιγραφή προϋποθέτει σύγκριση δύο συγχρονιών
- Γνωστική-μαθησιακή προτεραιότητα: η κατανόηση της σημασίας.
- Η ετυμολογική πλάνη

Γλωσσική εξέλιξη και ποικιλότητα (de Saussure, *Μαθήματα*, σ. 225):

Lat. **calidum** calidu caldu cald tʃalt tʃaut ʃaut
calidu > caldu > cald > tʃalt > tʃaut > ʃaut > ʃot > ʃo (=Fr. **chaud**)

Περιγραφικός ή ρυθμιστικός κανόνας; Γράφει ο Δ. Λυπουρλής, *Γλωσσικές παρατηρήσεις: Από την καθαρεύουσα στη δημοτική*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1994, σσ. 33-36:

«Ας γίνουμε όμως πιο συγκεκριμένοι.

Ακριβώς στη λέξη που χρησιμοποίησα μόλις τώρα, ο εκφωνητής της τηλεόρασής μας –μπορεί κανείς να είναι απόλυτα βέβαιος– θα πει συγκεκριμένος αντί για το ορθό συγκεκριμένος· ακριβώς όπως θα πει [...]: συγγραφέας ή άγγελος, αγάθι, φεγάρι, Βαγέλης, Αγλία, πέδε, παδού, πάδοτε, πενήδα, αδί, νεροποδή, φαδασία, έδαση — «χαμηλώστε την έδαση του ραδιοφώνου σας!» —, «συνεχίζομαι έδονες οι προσπάθειες», κινούμαι, αδαποκρίνομαι, απαδώδας, και πολλά πολλά άλλα.

[...] Υπάρχει άραγε κάποιος κανόνας που να μας διδάσκει ποιο είναι σε κάθε περίπτωση το σωστό; Και βέβαια υπάρχει. Ας τον παρακολουθήσουμε λοιπόν.

Οι φθόγγοι {μπ} (=b), {γκ} (=g), {ντ} (=d) – λέει ο κανόνας – προφέρονται δίχως κανέναν ρινικό ήχο μπροστά τους πρώτα πρώτα στην αρχή των λέξεων. Έτσι θα πω: βαίνω, γρεμός, δροπή. Με τον ίδιο τρόπο θα προφέρω τους φθόγγους αυτούς και στο εσωτερικό των λέξεων – προσέξτε! – ύστερα από σύμφωνο. Έτσι θα πω: βάρβας, αργό, καθαρίνα. Ίδια είναι η προφορά των φθόγγων αυτών στο εσωτερικό των λέξεων και ανάμεσα σε φωνήεντα, αν η λέξη είναι ξενική. Θα πω λοιπόν: καθαρίνα, καθαρίνα, Γιουγοσλαβία, αδίο. Αντίθετα, στις ελληνικές λέξεις, αν οι φθόγγοι βρεθούν, στο εσωτερικό αυτών των λέξεων, ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, η προφορά τους είναι τέτοια ώστε πριν από τους φθόγγους αυτούς να ακούγεται ένας ρινικός ήχος. Έτσι θα πω: έμβορος, έμβειρος, όχι έβειρος, σφίγγα, όχι σφίγα, λαρύγγι, όχι λαρύγι, ένδονος, όχι έδονος, κλπ. κλπ.

[...] Όταν λοιπόν εμείς φέρνουμε στη δική μας γλώσσα τις ξενικές λέξεις [...], οφείλουμε να είμαστε προσεκτικοί και να τις προφέρουμε [...] με την προφορά που έχουν στη γλώσσα από την οποία τις παίρνουμε. Έτσι, θα πρέπει να λέμε και εμείς βίδεο, όπως το λένε κι εκείνοι, και όχι βίνδεο, [...] στούδιο, και όχι στούνδιο, μόδους βιβέντι, [...] και όχι μόνδους βιβέντι, μονέλο, όχι μονδέλο, Ιν-τεραμέρικαν, όχι Ινδεραμέρικαν ή Ιδεραμέρικαν [...]

[...] είναι λίγο να μάθει κανείς να μην εκτίθεται στα μάτια των άλλων λέγοντας, ή γράφοντας, με όποιον τρόπο αυτός θέλει τις λέξεις τους;»

Με αφετηρία τις αρχές της νεότερης γλωσσολογίας και τα γενικά χαρακτηριστικά των γλωσσών, σχολιάστε τους ακόλουθους ισχυρισμούς:

1. Η γραμματική είναι συστηματικός τρόπος καλλιέργειας της γραπτής έκφρασης
2. Τα φωνήεντα της νέας ελληνικής είναι: α) 7 β) 5 γ) 9.
3. Η ελληνική είναι φτωχότερη γλώσσα από τα ρωσικά, γιατί έχει λιγότερα φωνήματα
4. Η ελληνική γλώσσα έγινε φτωχότερη με την καθιέρωση του μονοτονικού
5. Αφού δεν υπάρχουν φτωχές και πλούσιες γλώσσες, η γλώσσα των Μαυροπόδηδων έχει εξίσου πλούσιο φιλοσοφικό λεξιλόγιο με της ελληνικής
6. Η ελληνική είναι η μόνη «νοηματική» γλώσσα, στην οποία η σχέση σημαίνοντος-σημαινομένου είναι «φυσική»· όλες οι άλλες γλώσσες είναι «συμβατικές»
7. Οι διάλεκτοι δεν έχουν κανόνες
8. Μόνο με την ανθρώπινη γλώσσα μπορούμε να μιλήσουμε για κάτι απόν
9. Η γλωσσολογία διδάσκει τη σωστή χρήση των λέξεων
10. Γλωσσολογία είναι η επιστήμη που τη συμβουλευόμαστε για να μάθουμε τι είναι σωστό και τι είναι λάθος στη γλώσσα
11. Οι κανόνες της γραμματικής μάς λένε πώς να γράφουμε σωστά ελληνικά
12. Η ετυμολογία διδάσκει την κανονική σημασία των λέξεων· πρέπει να μάθουμε την ιστορία μιας λέξης αν θέλουμε να ξέρουμε τι πραγματικά σημαίνει η λέξη αυτή
13. Η ετυμολογία μιας λέξης φανερώνει τη βαθύτερη σημασία της λέξης
14. Η «γλώσσα» των μελισσών έχει διπλή άρθρωση
15. Η νοηματική δεν είναι γλώσσα, α) λόγω του μη φωνητικού της χαρακτήρα και β) λόγω της προτεραιότητας του προφορικού λόγου
16. Μια γλώσσα είναι το σύνολο των λέξεών της
17. Αφού η γλώσσα αποτελείται από συμβάσεις, ο καθένας μπορεί να μιλάει και να γράφει όπως θέλει

1. Γλωσσολογία είναι η επιστήμη που τη συμβουλευόμαστε για να μάθουμε τι είναι σωστό και τι είναι λάθος στη γλώσσα.
α) Σωστό β) Λάθος.
2. Η γραμματική είναι συστηματικός τρόπος καλλιέργειας της γραπτής έκφρασης.
α) Σωστό β) Λάθος.
3. Η ετυμολογία μιας λέξης φανερώνει:
α) την καταγωγή της β) τη βαθύτερη σημασία της.

Βουτιά στην παράνοια:

βλ. «Η Ελληνική γλώσσα είναι αναμφισβήτητα η πιο πλούσια στον κόσμο. Ειδικά στη διατύπωση των ιδεών και στο εύρος των λέξεων είναι αναντικατάστατη. Θα μπορούσε να υπάρχει κάτι πιο πέρα απ'αυτό; Η αλήθεια είναι ότι στην Ελληνική γλώσσα εμφανίζονται περίεργες ιδιότητες ή αν θέλετε περίεργες συμπτώσεις. Όπως γνωρίζουμε κάθε γράμμα της Ελληνικής αλφαβήτου αντιπροσωπεύει έναν αριθμό. Με βάση αυτό, κάθε λέξη έχει ένα και μόνο ένα άθροισμα, το οποίο ονομάζεται Λεξάριθμος. Θα μπορούσαν οι Λεξάριθμοι να μας υποδείξουν την αλήθεια περί Θεού; Θεός = Άγιος = Αγαθός = 284», http://mistikiellada.blogspot.gr/2011/03/blog-post_3681.html.

πβ. Ν. Σαραντάκος, «Μύθοι και αλήθειες για την ελληνική γλώσσα», <https://sarantakos.wordpress.com/2014/01/13/language-myths/> : «Βέβαια, τον ίδιο λεξάριθμο 284 βγάζουν και άλλες χιλιάδες λέξεις της ελληνικής, όπως ΑΓΡΟΙΚΟΙ, ΒΑΠΟΡΑΚΙ, ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ, ΠΑΓΟ-ΠΕΔΙΛΑ -περιέργως κανείς λεξαριθμιστής δεν μας είπε ότι η ελληνική γλώσσα δείχνει τη μυστική σχέση του Θεού με τα παγοπέδιλα.»

Σχολιάστε: «Η ελληνική γλώσσα», <https://neoskosmos.com/el/284741/i-elliniki-glossa/>

Για μελέτη

Σ. Α. Μοσχονάς, «Προκαταλήψεις για τη γραφή και την ορθογραφία»· «Η προτεραιότητα του προφορικού λόγου» (στα Αναγνώσματα του μαθήματος).

J. Lyons, *Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία*, κεφ. 1: «Γλωσσολογία: Η επιστημονική μελέτη της γλώσσας».

Ει. Φιλιππάκη-Warburton, *Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία*, κεφ. 1: «Εισαγωγικά».

Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα Γλωσσικής Ανάλυσης*, κεφ. 1: «Εισαγωγή».

Fromkin, Rodman, Hyams, *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας*, κεφ. 1, 10 (επιλεκτικά).

Λεκάκου, Τοπιντζή, *Εισαγωγή στη Γλωσσολογία*, κεφ. 13.

Χάρης, *Δέκα μύθοι για τη γλώσσα*.

(βλ. και Ευ. Πετρούνιας, *Νεοελληνική Γραμματική και Συγκριτική («Αντιπαραθετική») Ανάλυση*, τ. Α': *Φωνητική και Εισαγωγή στη Φωνολογία*, Μέρος Β': *Ασκήσεις – Θεματικές κατάλογος*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη, 1997, 22-24)